

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПІДТРИМКИ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Багата й багатогранна культурна спадщина Європи, що передається з покоління в покоління, є відображенням творчості та культурного розмаїття континенту, охоплює значний потенціал й служить створенню атмосфери. Як результат вона формує привабливість місця, і активно сприяє соціальній єдності, зайнятості та підприємництву й добробуту європейського суспільства.

Так, у Робочому плані Європейської ради з культури на 2023-2026 роки визначено основні пріоритети в розвитку та підтримки культурної спадщини: митці та працівники культури (розширення можливостей культурного й творчого секторів); культура для людей (підвищення культурної участі та ролі культури в суспільстві); культура для планети (вивільнення сили культури); культура для спільного творчого партнерства (зміцнення культурного виміру зовнішніх відносин ЄС) [1].

Що стосується регіонів, то Європейський Союз співпрацює з багатьма містами й регіонами, з метою забезпечення фінансової підтримки, підвищення обізнаності та розробки комплексних стратегій в сфері культури й культурної спадщини. Так відмітимо наступні програми, що направлені на підтримку розвитку культурної спадщини:

- «Культурна спадщина в дії» (Cultural Heritage in Action) – це програма спільного навчання для місцевих та регіональних політиків з метою обміну знаннями про культурну спадщину, а особливо, що стосується спільного управління, адаптивного повторного використання будівель спадщини та питань управління якістю;

- «Горизонт 2020» (Horizon 2020) – у 2019 році Європейський Союз інвестував 25 млн. євро в чотири проекти (RURITAGE, ROCK, CLIC, Open Heritage), які спрямовані на перетворення історичних міських районів й культурних ландшафтів на центри підприємництва, соціальної та культурної інтеграції [2].

Відповідно метою Проєкту RURITAGE було продемонструвати, як культурна та природна спадщина може стати рушійною силою для сталого розвитку й підвищення конкурентоздатності сільських територій.

Так, наприклад, природний парк Катла (Ісландія) став центром екотуризму, пов'язаного з геологічною спадщиною та місцевими легендами, який приваблює паломників природи й любителів унікальних ландшафтів. В Італії створено мережу (Borghi Italia Tour Network S.R.L.) малих історичних містечок, які пропонують туристам унікальний досвід, пов'язаний з місцевими традиціями виробництва харчових продуктів (наприклад, дегустації, майстер-класи, відвідування фермерських господарств). Залучення мігрантів до освітніх та волонтерських програм Природничого музею скам'янілого лісу Лесбоса (Греція) сприяло їх соціальній інтеграції та ознайомленню з місцевою спадщиною.

Метою проєкту ROCK (Cultural Heritage leading urban futures), було надання підтримки історичним центрам міст як унікальних «лабораторій», а також демонстрація, як культурна спадщина може бути потужним рушієм відродження, сталого розвитку та економічного зростання для всього міста. Основними учасниками стали такі міста як: Афіни (Греція), Клуж-Напока (Румунія), Ейндховен (Нідерланди), Ліверпуль (Велика Британія), Ліон (Франція), Турин (Італія) та Вільнюс (Литва).

Зокрема, для міста Афіни розроблено Платформу synAthina, в рамках якої підтримувалися проєкти з відновлення занедбаних громадських просторів через мистецтво та культурні заходи. Крім того, в межах проєкту ROCK було перетворено занедбаний історичний муніципальний ринок Кіпселі на багатофункціональний громадський простір, що поєднує торгівлю, культурні події та соціальні ініціативи. Це дозволило зберегти важливу

частину міської спадщини й створити нову точку тяжіння для місцевих жителів. У Клуж-Напока (Румунія) колишню промислову будівлю перетворено на креативний хаб для митців, дизайнерів та стартапів. Масштабна програма з ревіталізації історичних доків в Ліверпулі (Велика Британія) включала відновлення старих складських приміщень під музеї (наприклад, Tate Liverpool, Merseyside Maritime Museum), галереї, магазини та житло. Так, культурна спадщина стала ключовим елементом перетворення занедбаної промислової зони на привабливий міський простір.

Проект CLIC (Circular models Leveraging Investments in Cultural heritage adaptive reuse) мав на меті дослідження щодо застосування моделей циркулярної економіки для стимулювання інвестицій у адаптивне повторне використання культурної спадщини, сприяючи сталому міському розвитку.

Відповідно до проекту, у місті Рієка (Хорватія) було відроджено міську територію вздовж річки Речина, при цьому було поєднано культурна спадщина з інноваційними та стійкими підприємствами (будівля колишньої фабрики «Rikard Benčić», млин та колишній цех металу). У Валенсії (Іспанія) реалізовано наступні проекти: адаптивне повторне використання залізничного складу (збудованого у 1917 році) для культурних потреб, та перетворення колишньої фабрики льоду («Fábrica de Hielo») у багатофункціональний простір.

Проект Open Heritage: Co-creating inclusive and sustainable solutions for cultural heritage adaptive reuse (Спільне створення інклюзивних та стійких рішень для адаптивного повторного використання культурної спадщини) був спрямований на розробку, тестування та поширення інноваційних моделей управління, фінансування та залучення зацікавлених сторін для сталого адаптивного повторного використання об'єктів культурної спадщини. Зокрема, вдалими його практиками є: створення центру для розвитку ремесел та туризму в історичних будинках Албанія (Берат), перетворення колишньої промислової будівлі на культурний центр та житловий простір Бельгія (Брюссель), адаптивне повторне використання занедбаної промислової зони для культурних та соціальних потреб Греція (Салоніки), розвиток сталого туризму на основі унікальної скельної архітектури Сассі Італія (Матера), перетворення колишньої церкви на громадський простір та культурний центр Нідерланди (Амстердам), створення освітнього центру з питань культурної спадщини в історичній будівлі Португалія (Сінтра), ревіталізація занедбаної промислової зони вздовж річки Сава Сербія (Белград) та створення інноваційного культурного простору в колишньому залізничному депо Іспанія (Валенсія).

Враховуючи практичні аспекти, то основними напрямками популяризації культурної спадщини в Європі можна визначити: ревіталізація історичних центрів міст, збереження археологічних пам'яток, реставрація історичних будівель та споруд, збереження культурних ландшафтів, оцифрування культурної спадщини, підтримка традиційних ремесел та знань, проекти адаптивного повторного використання, проекти, спрямовані на підвищення стійкості культурної спадщини до кліматичних змін та природних катастроф.

1. COUNCIL RESOLUTION ON THE EU WORK PLAN FOR CULTURE 2023–2026. *Official Journal of the European Union*. 2022/C 466/01. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022G1207\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022G1207(01)).

2. Cultural heritage in regional policy. European Commission. URL: <https://culture.ec.europa.eu/cultural-heritage/cultural-heritage-in-eu-policies/cultural-heritage-in-regional-policy>.